

Gospodar in gospodinja

LETO 1941-XIX

11. JUNIJA

STEV. 24

Zemlje je dosti!

Bralci »Gospodarja in gospodinja«, ki redno zvesto prebirajo vse članke, se bodo pri tem naslovu popraskali za ušesi, češ, zadnjič je bil objavljen članek z naslovom: »Zemlje imamo premalo« — danes pa »Zemlje dosti«. Ali se nekdo »Domoljubu« iz svojih bralcev norčuje, ali kako?

Za norčije so časi veliko preresni, na drugi strani pa se bomo v naslednjih izvajanjih prepričali, da sta oba naslova pravilna in si ne nasprotujeta. Če mislimo namreč s svojo zemljo gospodariti po starem kot dosedaj, je imamo premalo, da bi mogla prerediti in zaposliti vse ljudstvo; če pa bi vsaj sedaj začeli vsi zemljo ceniti, kakor zasluži, in z njo gospodariti drugače kot doslej, bi je bilo zadosti vsaj za skromno življenje. Kolikor bi si hoteli in mogli privoščiti v resnih razmerah boljše življenje, bi pač morali — to je jasno — pogledati čez svoj plot, a v težkih časih bi nam morala naša zemlja dati dela in kruha.

Kakšne so naše naloge, da bomo to dosegli? Vsaj poglobitve si kratko oglejmo in s tem dopolnimo zadnjič načete misli!

1. Vso neplodno zemljo spremenimo v rodovitno! S tem bomo dosegli zlasti dvoje: več bomo pridelali in več ljudi bo lahko ostalo v kmetiskem poklicu. Toda lahko je reči, težko pa narediti. Vendar premislimo tole: V Sloveniji je še precej zemljišč, ki bi jih bilo mogoče ali osušiti ali očistiti kamenja in grmovja ali tu in tam izkrciti gozd ali še kako drugače iz zemlje, ki sedaj malo ali nič ne dobi, pridobiti plodno zemljo.

Da bi bilo to mogoče izvršiti, je treba delovnih ljudi in denarnih sredstev. Nobena od dveh ni, da bi se denarna sredstva dobila, če bi se pokazala pri kmetičih ljudeh resna in odločna volja, lotiti se melioracij (izboljšanja zemlje). Saj je takšno prizadevanje v prid splošnosti, ne samo kmetu. Zlasti v težkih časih zastran prehrane je dana naravnost ugodna pri-

lika za izvrševanje melioracijskih vprašanj, ki jih je delno mogoče uspešno izvajati le z denarnim sodelovanjem vseh slojev naroda (n. pr. osuševanja). A eno je nujno potrebno: pobuda za te vrste javna dela mora priti od kmetičkih ljudi samih v dotičnem kraju, pobuda pa takšne vrste, da se bo videla iskrena volja za sodelovanje pri te vrste javnih delih. Nič nečemo zabavljati in nikomur očitati, vendar je treba stvari sami na ljubo povedati tole: Če bi bili naši ljudje tako zelo navdušeni za izboljševanje nerodovitnih tal, kakor so bili za prelaganja raznih cest, klanecv in klančkov, pa za gradnjo novih cest, bi bili glede prehrane mnogo manj odvisni od drugod in tisoče kmetičkih družin več bi moglo živeti od zemlje, kakor danes. Nismo proti urejenim cestam, modernim mostovom in sploh proti prometnim sredstvom. Saj morajo biti! A prvo je kruh in obstanek, prvo je vprašanje — živeti; ko je to zagotovljeno, pride vse drugo.

Pri nas se je veliko govorilo o tuj-skem prometu in o sijajni bodočnosti, ki nam jo prinaša. Zato je bilo treba predvsem graditi ceste za lagodno avtomobilsko vožnjo, da si tujci ne bodo pretresali kosti. Glede dobrih in slabih strani tuj-skega prometa bo treba še kdaj posebej spregovoriti. Danes je gotovo le tole: vsi vidimo, da od lepih in številnih cest v najtežjih trenutkih ne moremo živeti. Od skrbno obdelanih zemljišč, ki ležijo danes neplodna, bi pa živeli tisoči. In če je bil denar za ceste, mora biti tudi za melioracije zemlje. Česna dela so le kratkotrajna glede zaposlitve delovnih rok v plodne njeve in travnike spremenjena zemljišča pa omogočajo stalno delo in celo nove kmetške domove.

Zaradi delovnih ljudi nismo v zadregi v Sloveniji. Neštevno rok je pripravljenih prijeti za tako ali tako delo, samo da si z delom zaslužijo vsakdanji kruh. Kar izredno socialno dobro delo usmiljenja bi

napravili, če bi zaposlili revne kmetске ljudi, ki so k nam pribežali in ne vedo ne kod ne kam.

2. Pridelati moramo dosti več na svoji zemlji. O tem se toliko piše in predava, da se človek čudi, kako da ni večjega uspeha pri dvigu pridelkov. A kdor vse premeri, vse zameri! Ve, da je bil nauk o povečanju pridelkov bob ob steno, dokler pridelki zemlje niso imeli prave cene. Sedaj je drugače in bo pri modri gospodarski politiki lahko tudi v bodoče.

Razen ureditve cen je pa treba zmanjšati pridelovalne stroške. Ta stvar se pa vrti v krog, k inima nikjer konca. Čim bolj dvigneš donos zemlji, tem nižji so stroški obdelovanja, zakaj za skoraj isto delo pridelash še enkrat toliko — stroški so se pocenili, čeprav je za boljše obdelavo, gnojenje itd. trela tudi nekaj več žrtvovati, vendar je dokazano, da se to vedno splača.

3. Zemlja bodi last kmetova, ki jo obdeluje. Ta zahteva ni od danes, ni nova, ampak stara kot kmetски stan. Saj se je okrog lastništva zemlje sukala domala vsa zgodovina slovenskega kmetstva in

vsj njegovi boji. Vendar boj še danes ni dobojevan. Veliko najlepše zemlje ni v kmetских rokah; v rednih razmerah so jo razni mestni in graščinski lastniki dostikrat puščali neobdelano, ker se ni splačalo. Kdor jo je pa dal obdelati, morda celo odlično obdelati, je s tem dražil svojo okolico, namesto da bi jo učil in vzgajal: »Meščan lahko tako obdeluje, ko ima dosti denarja!« Delavci pa, ki so na njegovi zemlji delali, niso bili kmetje s svojo ljubeznijo do zemlje in svojim stanovskim ponosom, ampak roboti, dninarji. Tega stanja bo moralo biti konec, če hočemo urediti kmetско vprašanje. Konec ga bo pa, ko bo kmet v svoji enotni volji organizirano stopil na plan in postavil z novim, močnim poudarkom staro zahtevó, da bodi zemlja last tistega, ki jo obdeluje. Takrat bo postala kmetская last, prej — težko.

Še marsikaj bi se dalo navesti med nalogami, da bo zemlje dovolj. A že če bi se našteje tri izpolnile, bi lahko rekli, da je zemlje zadosti za vse one, ki jo radi obdelujejo in zadosti, da se iz nje vsaj skromno prehrani narod, ki na njej živi.

Osnovna načela pri vzreji živine

Pri vzreji živine sta važni predvsem dve merili, ki odločata o uspehu rejca, in to sta: 1. odbira plemenske živine, in 2. razvoj živine v smeri čim večje koristi. Tak razvoj pa se doseže z odgovarjajočo prehrano in pravilno nego, zlasti v mladosti.

O važnosti odbire plemenskega materiala je danes prepričana že velika večina naših kmetov. Le, na žalost, se prav velik del njih ne ravna po tem svojem prepričanju. Najpogosteje se dogaja, da kmet svojo najboljšo živino prodaja (ker je dražja) že v mladosti, tako da od nje ne dobi niti potomcev, ki bi mu dobro žival ohranili. Mnogo se prodajajo tudi teleta brez obzira na to, ali so od dobre krave ali ne. Selekcijske organizacije, ki so pri nas že dobro razširjene, se sicer trudijo, da bi take pomanjkljivosti odpravile; vendar je uspeh njihovega truda v prvi vrsti odvisen od dobre volje živino-rejcev.

Še manj kot na odbiro pa polagajo naši živinorejci pažnjo na razvoj živine v prvi mladosti, ki je tako rekoč podlaga

gospodarske donosnosti odrasle živine. To se deloma zanemarja iz malomarnosti — ali boljše — prezaposlenosti, deloma pa iz nevednosti.

Z nego in prehrano mlade živali moramo začeti že v drugi polovici brejosti. Vedeti moramo namreč, da je razvoj teleta ali žrebeta v materi največji v zadnjem mesecu brejosti. Pri pravilni prehrani matere bo pridobilo tele v zadnjem mesecu na teži preko pol kilograma dnevno.

Upoštevač ta hitri razvoj mladiča v zadnjem mesecu, moramo temu primerno urediti prehrano matere, da nam preveč ne oslabi. Poleg tega pa moramo gledati tudi na to, da se mladič čim bolj razvije že v materi; kajti če ta razvoj zamudimo, bomo z večjimi izdatki kasneje težko popravili. Način visoko brejih živali naj bi bil približno tak, kot ga uporabljamo pri živini, ki nam daje kake gospodarske koristi (mleko, delo). Nikakor pa ne smemo krmiti v tem času tako, da bi se živina preveč redila. V tem času naj dobiva živina krmo, ki ima v sebi dovolj beljakovin in rudninskih soli. Razen tega na-

bo to lažje prebavljiva, ne prevodena in ne preobtežujoča krma. Od pokvarjene, plesnive ali zmrznjene krme pa živina prav pogosto zvrže.

Po rojstvu je najprirodnejša hrana za mladiča materino mleko, ki je za razvoj tem boljše, čim več ima v sebi beljakovin in rudninskih soli, ki so za razvoj mlade živali posebno važne. V prvih tednih mladič boljše izkorišča beljakovine kot kameje; zato je gospodarski uspeh večji, ako dobiva mladič od začetka dovolj beljakovin. Kasneje naj se materinemu mleku dodajajo krepka krmila (oves itd.).

Po odstavitvi izrabljajo mladiči že slabše beljakovine kot prve tedne, vendar pa mnogo boljše kot v starejši dobi, zato jim jih zaradi tega še ne smemo odtrgovati, ker so jim nujno potrebne za hiter razvoj. Ne smemo pa pozabiti tudi na polaganje rudninskih soli. Kakor se nam bo razvil mladič v prvem letu starosti, toliko koristi smemo pričakovati od njega v poznejših letih. Kjer so na razpolago pašniki, naj mladina preživlja svoja razvojna leta na paši, kjer se bo okrepila in utrdila.

V splošnem ne smemo pri vzreji mlade živine meriti vse po enem kopitu. Pač pa naj vsakdo opazuje, kako posamezna žival jemlje in izrablja hrano in naj potem v posameznih primerih popravlja. Izrabljanje krme pri posameznih živalih je različno, tako n. pr. često nastopajo znatne razlike v izkoriščanju krme pri prašičkih iz istega gnezda. Zato je potrebno, da se posveča zlasti mladini v tem

pogledu mnogo pažnje in da se uravnava prehrana po izgledu živali.

Krma za mlado kakor tudi staro živino naj bo vedno nepokvarjena. Pri kisli krmi in pri napajanju z mlekom je treba paziti na snago. Posoda in jasli naj se stalno očistijo od ostankov. Vsako zanemarjanje v tem pogledu škoduje razvoju in porabljen krma ostane neizrabljena. Hrana mlade živine naj ne bo enostranska ali prevodena, pač pa naj bo lahko prebavljiva (dobro seno!) in naj se ne daje v prevelikih obrokih.

Poleg prehrane je važna tudi nega mlade živine. Tudi ta se začneja v drugi polovici brejosti. Breje živali potrebujejo dober zrak, gibanje (a naj ne bo enostavljajo udarcem in pretresom) in svetlobo za zdravo tvorbo krvi. Pred porodom naj se oddeli od ostale živine v topel, suh in zračen del hleva (toda ne sme biti prepiha). Prav tak naj bo hlev tudi za mladino, ki naj se pa čim več giblje na prostem. K negi spada še čiščenje prahu s kože, čiščenje in zatiranje raznih zajedalcev (uši, klopi itd.), nega kopit in parokljev, ki so važen činitelj za razvoj pravih nog.

Če ne bomo živali pravilno krmili in negovali, nam vsa odbira dobrih plemenjakov ne bo mnogo pomagala, ker sami z nepravilnostjo pospešimo, da žival zahira. Obratno pa vsa nega in pravilna prehrana ne more iz živali, ki imajo prirojene slabe lastnosti, napraviti živali velikih proizvodnih sposobnosti J. F.

Suša in dež

Vreme je za kmeta v poletnem času najvažnejše vprašanje. Od vremena mu je odvisna količina in tudi kakovost pridelka. Dež in sonce. Eno in drugo mora biti. Morata se pa dež in sonce tudi v pravilnem razmerju menjati in si slediti. Če ni te pravilnosti, lahko nastanejo za kmeta neprecenljive škode. Najtežje pa je to, da je človek v tem oziru skoraj brez moči, čisto odvisen od naravnih sil.

Navadno je pri na spreko poletja premalo dežja. Skoraj vsako leto nastopi večja ali manjša suša. Naravi ne moremo predpisati zakonov, postavljeni so od vsega začetka in jih ni mogoče spremeniti. Vendar pa s svojim delom marsikaj lahko napravimo, prirodne trdote omilimo,

kar nam odreja sama narava, moramo nadomestiti s svojim delom.

Vemo, da rastline rabijo za svojo rast in obstoj mnogo vode. V vročih poletnih dneh pa največ. Kako bomo dali potrebno vlago tlu, če nam narava odreče dež? V nekaterih primerih si bomo pomagali z vodo iz potokov in rek. Pride pa tako namakanje v poštev le za parcele, ki ležijo ob teh vodah ali kamor je vodo mogoče napeljati po jarkih. Kjer se le da, bi bilo treba tekočo vodo uporabiti za borbo proti suši. Naprave pri manjših potokih niso drage, toda malo je manjših potokov, ki bi ravno v slučaju največje potrebe imeli dovolj vode. Dovažanje vode pride v poštev samo za majhne površine, škro-

pimo po sadovnjakih, če opazimo jako odpadanje zelenih sadov. Da obenem tudi gnojimo, dodamo vodi gnojnice. Tako mešanica vpliva posebno dobro takoj po košnji, ko je seno spravljeno. Ruša se tudi v hudi suši hitro poživi in dobro obraste. Sadno drevje dobi nove moči, da more prehraniti že nastavljene plodove, obenem pa tudi že pripravlja nov zarod za prihodnje leto. Najbolj je treba skrbeti ravno za najbolj rodovitna in polna drevesa. Zaradi slabe prehrane in pomanjkanja vode pride do tega, da nam drevje rodi vsako drugo leto ali pa še bolj porredko. V rodovitnem letu je drevje nereditko preveč obloženo, da se kar lomi. Če ni dobro preskrbljeno s hrano in vodo, se drevo tako izčrpa, da več let ne pride k sebi in ne rodi. Izčrpanost bomo prerečili z junijsko ali julijsko gnojnico, pomešano z vodo.

Suši smo kos lahko tudi na zelenjadinih vrtovih. Zalivati je treba v vročih dneh vsak drugi dan. Bolje je namreč poskropiti temeljito, vsak drugi dan kot pa malo vsak dan. Voda za zalivanje mora biti dobra; dobra je deževnica ali tekoča voda, ni pa dobra voda iz mlakuž, kjer stoji in gnije. Studenčna voda je navadno prehladna. Treba jo je pred uporabo na soncu segreti. Hladna voda ovira rast posebno zelenjadinih rastlin. Najboljši čas za škropljenje je zvečer, ko mine dnevna vročina. Da se voda čim bolj ohrani v zemlji, je treba držati gornjo plast prsti vedno v rahlem stanju. Po kakem težjem dežju al izalivanju bi bilo treba zemljo prerahljati. Tudi pleveli porabijo dosti vlage in jo kradejo gojenim rastlinam. V borbi proti suši na večjih površinah, kamor vode ne moremo napeljati, nam ostane edino sredstvo pridno okopavanje in odstranjevanje plevela. Nikoli ne pustimo, da bi na vrhu nastala skorja in če nastane, jo je treba čim prej razbiti. Na ta način bomo vlago v zemlji ohranili in do kraja izkoristili skope padavine.

Tudi dež ob nepravem času kmečkemu delu in pridelkom lahko zelo škoduje. S kakšno skrbjo proučava naš kmet vse znake vremena, preden se odloči za košnjo. Ne vem, koliko bi dal za pratiko, ki bi mu zanesljivo pokazala vreme. Toda take pratike ni, morda jo bomo kdaj dobili v daljnji bodočnosti. Vreme je tako odvisno od najvažnejših momentov in vzrokov, da ga je nemogoče prerokovati, za vse leto naprej ali celo za več let.

100 letni koledar torej pametnemu kmetu ne bo služil za določitev vremena. Mnogo bolj zanesljivi so izreki starih izkušenih ljudi, ki se ohranjajo iz roda v rod in so v vsakem kraju drugačni; temelje na dolgoletnih izkušnjah in opazovanjih prirodnih in vremenskih pojavov. Izgled sonca, posebno ob vzhodu ali zahodu, smer vetra, ki se kaže po premikanju oblakov ali vrtincih prahu na cesti, megla, ki se na poseben način dviga iz doline ali sedi na vrhovih gora in še mnogo drugih znamenj uporabljajo naš kmet za določitev vremena. Znamenje bližajočega dežja jim je tudi nenavadna vsiljivost brencijev, muh ali komarjev. Če lastavice nizko letajo, je znak bližajočega se dežja, nasprotno pa visoki let lastavic budi upanje na lepo vreme. To so vremenska znamenja, ki jih opazujemo skoraj ob vsaki, posebno hitri spremembi vremena; če jih pravočasno opazimo, če jih znamo iz prejšnjih izkušenj tudi pravilno razložiti in uporabiti, se bomo prav pogosto izognili škodi po menjajočem se vremenu.

Nenaden dež nam je posebno nadležen ob košnji in sušenju sena. Če je še taka suša, je kmetu dež takrat nadležen in prosi Boga, da ga odloči vsaj na noč, ko bo njegovo seno spravljeno domov ali v kupe. Zaveda se škode, ki jo tak dež prinaša. Izprano seno zgubi kar polovico svoje vrednosti ali še več in pri tem nič ne upoštevamo novega dela s sušenjem in spravljanjem. Ob nestalnem vremenu je čimprej spraviti seno pod streho. Če ni še popolnoma suho, se bo dosušilo pod vročo poletno streho. Da se ne bo pokvarilo, je treba med seno pomešati živinske soli. Na 100 kg sena zadostuje približno pol kilograma soli. Dobro je tudi tako seno premešati in šele potem stlačiti, ko se malo osuši.

S. L.

Za otrdele, premražene ude. Nareži blusčeve korenine (*Bocionia dioica*), naliž nanjo toliko olja, da pokrije korenino za prst visoko in kuhaj, dokler ne bo korenina mehka. Potem pretlači in primešaj toliko sala, da bo mazljivo. Namaži zvečer trde ude in zavij v flanelo. Kubarica, ki ni mogla več hoditi, je kuhala s tem mazilom še lavorjeva zrna, timijan, rožmarin, brinjeve jagode, česen in čebulo. Napravila si je obliži na noge, ki je naredil mehurje. Ko so se posušili, je spet hodila. Flanela je izvrstna za zavijanje oteklin. Pred šestdesetimi leti so nosile priletne žene rade rdeče flanelaste nogavice, kar je varovalo noge otekanja.

KUHINJA

Zelenjavina juha. Za tako juho nabereš na vrtu vseh vrst zelenjave, kakor: zelenega peteršilja, rmana, želene, upotca, prav malo luštreka, pehtrana, melise, jagodinih lističev, špinače, koprivice, janeža in krebujlice. Vso zelenjad operem in prevrem. Prevreto prav na drobno sesekljam in denem na svetlo-rjavo prežganje, malo opražim in zalijem z vrelo vodo. Sesekljane zelenjavi naj bo za dve pesti. Zelenjavo kuham kake tri četiri ure. Juho zboljšam s pridatkom stepenega in vlitega jajca in zgostim z na kocke narezanim in opečenim kruhom.

Lečnata juha. Lečo preberem, operem in pristavim z mrzlo vodo. Zalijem jo le v toliko, da je leča pokrita. Pač pa zalivam z vrelo vodo, ko se tekočina posuši in tudi le v toliko, da je leča pokrita. (V obilni vodi leča rada napoka ali se izlušči.) Proti koncu kuhanja zabelim lečo s prežganjem, ki sem ga napravila iz žlice masti, z dodatkom sesekljane čebule in zelenega peteršilja in žlice moke. Razredčeno prežganje zlijem v juho in pustim še nekaj časa vreti. Za duh pridenem juhi en lavorov list, vejico majarona in vejico timeza. Juho po potrebi okisam in serviram. Mlada leča je kuhana v poldrugi uri, dočim je stara bolj trda in jo je treba že pred večer namočiti. Leča je zdrava in redilna hrana, ker vsebuje precej beljakovine in ogljikovih hidratov.

Leča kot prikuha. Leča kot prikuha se pripravlja prav tako, kot leča za juho. Razložek je le v tem, da mora biti prikuha gosta, dočim je juha razredčena.

Pečeni krompirjevi hlebčki. Kake tri četrt kilograma krompirja olupim, operem, zrečem na kose in skuham v slani vodi. Kuhan krompir odcedim in z vilicami zmešam tako, da ni nikakih kosčkov. Med zmešan krompir pridenem pol-drugo žlico moke, žlico stopljenega surovega masla ali toliko masti, dva ali tri rumenjake, pet žlic zribanega sira, malo mnskata in primerno soli. Iz dobro zmešanega testa oblikujem hlebčke, namočim v beljaku in osušim v moki. Hlebčke opečem v kozici, v kateri sem segrela mast. Ko so na eni strani za rumeneli, jih obrnem in še na drugi strani lepo svetlorjavo zapečem. Hlebčke podam s solato.

Črna koren. 1 kg črnega korena dobro ostržem, operem, zrečem za pol prsta de-

bele koščke in denem za četrto ure v vodo, v katero sem ožela pol limone. Namočene kose odcedim in obrišem s snažnim prtičem. V kozici razbelim žlico surovega masla ali toliko masti, denem v maščobo kose korena in pokrito pražim do mehkega. Obliko namažem z maslom ali z mastjo, vložim korene in polijem s sledečo tekočino: V eno žlico razbeljenega surovega masla ali toliko masti, stresem 2—3 žlice moke, dobro mešam, prilijem pol litra mleka, malo osolim in primešam štiri žlice paribanega sira. Površno potresem z drobtinami in vržem tja in sem prav majhne koščke surovega masla. Kozico postavim v pečico in lepo rumeno zapečem v pečici. Jed podam s solato ali s kislim zeljem ali s kislo repo. Okus črnega korena spominja na špargelj ali na karlijolo.

Domača lekarna

Če je človek napet, da ga kar duši. Stolči štiri pesti brinjevih jagod, zmešaj z prav toliko ržene moke in s toliko vinskega kisa in da bo za razmazati, namaži na kos rjube in ovij s tem spodnji život, pokrij bolnika dobro. Navadno odleže hitro. Ženska, ki je bila zelo napeta, je pokropila kos flanelo s terpeninom, pa ji je hitro odleglo. Kdor je hitro prehlajen in napet, bi se moral zavijati s flanelo in zdrgniti vsak dan ves život s kosom flanelo. Zelo dobro učinkuje, če vržeš na žerjavico pest brinjevih jagod in podka-diš flanelo pa drgneš toplo. Dobro je za zatečene ude. Napetost olajša tudi utiranje toplega rožmarinovega olja, janežev čaj, kaplja janeževega olja na sladkorju, utiranje brinjevega ali lovorjevega olja. Roka, ki utira, ne sme biti mrzla in ne od bolnega človeka.

Pri želodčnem katarju je izključna prehrana z zelenjadjo neumestna, ker pri naša želodcu preveč škrobovine, ki se spremeni v kislino in povzroča zgago. Mesna pusta juha, pusto meso dene želodcu dobro. Ta bolnik prenaša lažje močno juho, drugi malo pečenega mesa. Ne preveč tega ne onega. Malo belega kruha, malo dobrega vina. Nekateri želodec prenaša lažje mrzlo pečenko, nekateremu dene dobro malo šunke, marsikdo si pomaga z vživanjem mleka, posebno zmetke. Bogataš Morgan si je ozdravil želodec z vživanjem zmetke in je imel lastno farmo, kjer so izdelovali maslo in pošiljali za njim zmetke. Zdaj je huda in ne moreš dobiti, kar ti je treba. Veliko ljudi toži, da jim otežuje sedanjí kruh želodec in morajo nadomestiti kruh s pečenim krompirjem. Tak krompir, pečen v

pepelu ali v pečici, je res izdatna in lahka hrana. Namesto surovega masla vživajo in belijo bolni in zdravi zdaj olje. Z oljem je treba varčno ravnati, ker ga vsak žolodec ne prenese in je surovo bolj prebavljivo kakor prevreto.

Voda se nabira v trebuhu. Prepeči par belih čebul na olju in deni gorko na trebuh. Tak obkladek delaj več večerov zaporedoma. Za pijačo so priporočali prejšnje čase prevretek pelina, preslice in mrzlične detelje (Menyantes Trif.), bezgovo vino, kopinin odcedek, bučne peške z brinjevinimi jagodami, bezgova in habatova korenina, petersiljeva korenina. Na vodo žene tudi, če vživaš šparglje, hren, zelena, redkev, čebula, peteršilj, ječmenova juha. Čaj pij samo po par žlic in ne premočnega. Težke mastne jedi so škodljive. Hrano uživaj večkrat na dan, a po malem. Kurja juha z rumenjkom, kru-

hovka, trojed, jajca kuhana na mehko so jedi, ki ne škodujejo. Dobro dene tudi, če vživaš par žlic krepčilnega vina: na liter pristnega vina nastavi 15 gramov jagneža, 15 gramov pomarančnih lupinic in 2 dekagrama rozin. Naj stoji na soncu 8 dni.

Za sesedenine in opešanje ti pomaga korenina devete srajčice (mešek, Gladiolus). Na sesedenine devaj zmečkano presno korenino, to razžene in izčisti kožo. Za opešanje posuši korenine, steri in prevrej na mleku. 2 žlici te moke na četrt litra. Namesto drugega zajutrka in malice. Če nastaviš korenino na žganju in si močiš ž njo vrezke, lišaje in pege, se pozdravi ubeli vse. Korenina ima vijolici podobni vonj in se prodaja pod imenom »Vijoličina korenina«, otrokom ki delajo zobe, jo dajejo, da jo žvečijo, kar olajša baje prihod zob!

GOSPODARSKE VESTI

Cene

Ljubljana. Žito: ječmen 450—500, rž 450—500, oves 500, koruza 400—425, fižol ribničan 850—950, fižol prepeličar 1000, krompir 175—250, jabolka: I. vrste 2000, II. vrste 1400—1600, suhe češplje 1800—2400, seno 140, slama 80 din 100 kg.

Novo mesto. Žito: ječmen 500, oves 500, fižol 800—1000, krompir 250, seno 125, slama 50 din 100 kg. Trda drva 1 prm 120—125, mleko 3 din liter, surovo maslo 40—50 din kg, vino navadno mešano pri vinogradnikih 12, finejše 12—16 din liter.

Črnomelj. Cen za žito ni. Meso se prodaja po enotnih maksimiranih cenah, slanina 28, svinjska mast 36, čisti med 40, neoprana volna 100 din kg. Trda drva 90—110 din 1 prm, mleko 3 din liter, surovo maslo 60 din kg, vino navadno mešano pri vinogradnikih 10 din liter, finejše sortirano 13 din liter.

Živina

Ljubljana. Po podatkih z dne 4. junija t. l. je imela živina v Ljubljani naslednje cene: voli: I. vrste 11—12, II. vrste 10—11, III. vrste cena ni navedena, telice: I. vrste 11—12, II. vrste 10—11, krave: I. vrste 10—11, II. vrste 9—10, III. vrste 8—9, teleta: I. vrste 13, II. vrste 14, prašiči špcharji 18—19, pršutarji 17—18

din kg žive teže. Za surove kože so navedene tele cene: za goveje 23, telečje 26, svinjske 16 din kg.

Novo mesto. Po uradnih podatkih od 29. maja so bile cene živine v tem okraju naslednje: voli: I. vrste do 17, II. vrste 12—15, III. vrste 10—12, telice II. vrste 14—16, III. vrste 10—12, krave: II. vrste 13, III. vrste 9—13, teleta: I. vrste 18—20, II. vrste 14—18, prašiči pršutarji 18—23 din kg žive teže. Surove kože: goveje 23, telečje 26, svinjske 18 din kg.

Dolenji Logatec. Uradni podatki z dne 27. maja navajajo sledeče cene živine, kakor so jo plačevali v okraju konec maja t. l.: voli: I. vrste 13, II. vrste 14, III. vrste 13, telice: I. vrste 14, II. vrste 12, III. vrste 11, krave: I. vrste 11, II. vrste 10, III. vrste 9, teleta: I. vrste 20, II. vrste 18, prašiči pršutarji 22 din kg žive teže. Surove kože: goveje 24, telečje 28, svinjske 10 din kg.

Črnomelj. V črnomaljskem okraju so zaznamovali tele cene živine na dan 6. junija t. l.: voli: I. vrste 13—16, II. vrste 12, III. vrste 10, telice: I. vrste do 14, II. vrste 11—12, III. vrste 10, krave: I. vrste 11, II. vrste 10, III. vrste 9, teleta: I. vrste 16—17, II. vrste 13—16, prašiči špcharji 20, pršutarji 18 din kg žive teže. Surove kože: goveje 24—30, telečje 26—32, svinjske 18 din kg.

Ljubljanski trg

Ljubljana, dne 1. junija 1941. Cene mesa: govedina 17—22 din kg po kakovosti, jezik 24, vampi 10, pljuča 8, jetra 18, ledvice 20, možgani 20, loj 14—24, teletina: 22—25, jetra 26, pljuča 18, možgani 10; svinjina: 28—32, pljuča 16, jetra 18, ledvice 20, domača slanina 31, salo 33, mast 37, šunka 40, prekajeno meso 32; kostrunovo meso 14—16, jagnjetina 16—20, kličevina 20; konjsko meso I. vrste 10, II. vrste 8; klobase: hrenovke 36, safalade 32, sveže kranjske 48, prekajena slanina 40 din kilogram.

Mleko in mlečni izdelki: mleko 3,50 din liter, surovo maslo 54 din kg, čajno maslo 60, kuhano maslo 60, bohinski sir 47, polementalec 40, trapist 44 din kg.

Kurivo: premog kočevski 470 din tona, trda drva 180 din 1 prm, trda drva žagana 230 din, mehka 110 din, oglje likalit 1,50—3,50 din kg.

Zelenjava: glavната solata 12—16, berivka 10—12, domač radič 12, zgodnje zelje 14—16, kislo zelje 4, šparglji 20—26, ipinača 7—8, grah v stročju 12, konoplja 18, laneno seme 16, čebula 5—16, por 3, česenj 12, novi krompir 10—12, repa 1, kisl repa 2,50, korenje 8—14, petršilj 4—10, rdeča pesa 14—16 din kg.

Kmetijski nasveti

V juniju leta po sadovnjakih vse polno metuljkov, ki zalegajo jajčeca za svoj zarod. Jabolčni zavijač je tudi v njih družbi. Podnevi se poskrijejo, prav živahni pa so ponoči. Luč ima na njih veliko privlačno moč. V odprto razsvetljeno sobo se jih kmalu naleti lepo število. Kar divje se zaletavajo v predmete okoli luči. To njihovo divje rajanje nekateri izrabljajo in so napravili posebne lovilke z lučjo poleg luči postavili skledo s tekočino, kamor so se škodljivci lovili. Na žalost pa se niso lovili samo škodljivci, ampak tudi koristne žuželke. Tudi so zgotovili, da se tako ujamejo skoraj sami umci in le malo samic, pa še te prej odlože jajčeca. Mnogo bolj je priporočljivo opasanje debel sadnih dreves s papir valovite lepence ali s slamo, ki služi kot past za gosenice. Te pasti je treba večkrat pregledati in škodljivce uničiti.

Na krompirju je jako razširjena bolezen rjavjena krompirjeva listja. Na prvi pogled je podobno krompirjevi plesni, nima pa sivkastega kolobarčka na

spodnji strani napadenih listov okoli lis in se po tem lahko loči od plesni. Posebno nastopa na zgodnjih sortah. S škropljenjem proti krompirjevi bolezn bomo obenem uničili tudi to bolezen. 1% bakreno-apnena brozga se je namreč pokazala zelo učinkovito sredstvo proti obema.

Dajte mladim prašičem čim več zelene detelje in grašice, čim manj pa pese in krompirja. Detelja in grašica je za rast in zdrav razvoj, krompir pa za pitanje.

Krompirjeve kali so živalim škodljive. Vsebujejo namreč precej strupa, ki se imenuje solanin. Kalečemu krompirju je treba pred polaganjem potrgati kali. Tudi ima kaleči krompir dosti slabšo krmilno vrednost kot nekaleči.

Iz krompirjevih kali je mogoče dobiti močno sredstvo za odpravljanje uši živalim. Kali je treba dobro prekuhati in preediti. Dobimo zelenkasto tekočino, v kateri je dosti strupa — solanina. S takim precdkom večkrat zaporedoma dobro izmijemo ušve živali. Mokre živali je treba pokriti, da se ne prehlade.

Pojasnilo k članku »Sadni škodljivci« iz štev. 22. od 22. maja 1941. Proti škrlupu se borimo z bordoško juho, in sicer škropimo pred cvetjem z 2 (1—2) in po cvetju z četrti do pol odstotno juho. V članku je izostalo četrti do pol odstotno.

DOMAČA LEKARNA

Kdor stoji pri delu v vodi, naj si natrosi vsako jutro v obuvale štupe od hrastovega luba, zvečer pa naj nasuje te štupe v čiste nogavice, ki jih obuje čez noč. Tako se bo izognil slabim posledicam, ki jih prinaša stanje v vodi.

Za bramorje in garje dajaj otrokom želodove kave in koplji jih v izkuhi hrastovega luba. To pomaga tudi za angleško bolezen.

Srbenje po koži, ki spremlja zlatenico, odpraviš s toplimi kopeli, utiranjem limonovega soka ali umivanjem z žajbljevo izkuho.

Zlatenični se mora prehraniti večinoma z zelenjadjjo. Kako in koliko, zapiše zdravnik. Nekateri sme uživati mleko, rumenjaki, mesno juho, sadje, drugi zopet ne. Za zgago je boljši kakor soda prašek iz dveh gramov sladkorja, dveh gramov sladkorčkov poprove mete. 60 centigramov ogljenokisle magnezije in 1½ grama rakovih oči. Vzame se z nožvo konico,

PRAVNI NASVETI

Prodaja v najem dane njive. P. R. Pri cerkvi je bila oklicana dražba za oddajo najema njive. Pri dražbi je bila vaša ponudba sprejeta in pooblaščenec je rekel, da greste lahko takoj njivo obdelati in orat. V naslednjih dneh, še preden ste vi šli obdelovati njivo, pa jo je začel obdelovati drugi, ki pravi, da je medtem to njivo kupil. Vprašate, če je taka kupčija veljavna? — Kupčija glede v najem dane njive je veljavna. Če bi bila vaša najemna pogodba vknjižena v zemljiški knjigi, potem bi jo moral tudi kupec kot novi lastnik upoštevati. Ker pa najemna pogodba ni bila vknjižena, jo pa kupec lahko vam v zakonitem roku, to je na šest mesecev odpove. Če imate pri tem kakšno škodo, jamči za vso škodo prejšnji lastnik, ki pri prodaji ni varoval vaše že pridobljene najemne pravice. Opozoriti bi moral kupca, da je njiva oddana za eno leto v najem in da jo kupec v prvem letu ne bo mogel uživati. Ker tega ni storil, bo moral trpeti sam vso morebitno vašo škodo.

Kmečka zaščita. S. K. Vprašujete, ali predpisi o kmečki zaščiti še veljajo? Vaš upnik je namreč mnenja, da morate zaradi novih razmer ves dolg takoj plačati, čeprav vam je bila priznana zaščita. — Vaš upnik je v zmoti. Vse postave, in torej tudi uredba o likvidaciji kmečkih dolgov, so ostale v veljavi in bodo veljale, dokler se s posebnim zakonom ne izpreme. Zato so tudi upniki zaščiteneh dolžnikov dolžni upoštevati predpise navedene uredbe.

Kupčija, sklenjena pred vojno, tudi po vojni velja. G. A. L. p. Prve dni meseca aprila ste se pogajali za nakup gozdne parcele in ste bili ustmeno povsem dogovorjeni. Ravno bi morali iti prepisat parcelo, ko je bil prodajalec poklican na orožne vaje. Kupnino za to parcelo ste hoteli dobiti na ta način, da ste odprodali nekemu lesnemu trgovcu določeno količino lesa, ki bi ga morali dobaviti do kresa. Ko se je prodajalec parcele vrnil od vojakov, pogodbe noče več priznati, češ da je bila pogodba napravljena v bivši Jugoslaviji in da ni bila kolikovan. Lesni trgovec pa zahteva od vas dobavo lesa. — Če ste bili s prodajalcem parcele dogovorjeni glede parcele in cene, potem je bila kupna pogodba veljavno sklenjena, ne glede na to, da se takrat še ni napravila tudi pismena pogodba. Vi lahko s tožbo prisilite prodajalca parcele, da vam izstavi listino (kupno pogodbo) na temelju katere se bo mogel vršiti prepis v zemljiški knjigi. Prav tako je bila kupna pogodba med

vami in lesnim trgovcem veljavno sklenjena, čim ste bili dogovorjeni glede količine lesa, cene in časa dobave. Tudi ta pogodba se mora izvršiti in nima na veljavnost pogodbe nobenega vpliva to, da ni bila kolektivna. Tudi prav nič ne vpliva na veljavnost pogodbe to, da je bila prej sklenjena še v Jugoslaviji, in da to ozemlje sedaj spada pod Italijo. Vsi zakoni, ki so veljali v Jugoslaviji, so ostali na tem področju v veljavi in bodo ostali, dokler se ne spremene. Take spremembe pa še ni bilo.

Zvišanje preživnine. I. B. Z nezakonskim očetom ste svoječasnno sklenili poravnavo, s katero se je zavezal, da bo plačeval določeno vsoto vsak mesec za otroka. S tem zneskom sedaj ne morete več shajati, ker se je vse podražilo. Vprašate, ali bi kljub poravnavi lahko zahtevali zvišanje preživnine? — Čeprav ste sklenili poravnavo, lahko zaradi spremenjenih razmer zahtevate povišanje prispevkov. Če se ne morete z njim glede tega vprašanja sporazumeti, pojdite k sodišču in predlagajte, da sodišče znova določi primerno preživnino za vzdrževanje otroka.

Razobešanje državnih zastav. Z. I. N. V Ljubljanski pokrajini razobešajo drž. zastavo državna oblastva in javni uradi, kakor tudi zasebniki ob državnih praznikih in pomembnejših javnih svečanostih, katere dovoli Visoki komisariat. Italijanska državna zastava je edina, ki se praviloma sme razobešati; izjema velja samo za konzularne urade tujih držav. Raba državne zastave s Savojskim grbom in krono nad njim je pridržana državnim oblastvom. Druga oblastva in zasebniki razobešajo italijansko trobojnico z grbom ali brez njega. Prepovedano je razobešanje obledelih in zamazanih zastav. Ob praznikih in svečanostih in ob drugih dovoljenih priložnostih mora biti državna zastava zaobesena od zore do sončnega zahoda.

Obljuba njive za doto. S. K. Ko se je hčerka omožila, ji je oče obljubil, da ji bo poleg drugega dal tudi eno njivo. Zdaj je pa celo posestvo in tudi hčerki obljubljeno njivo izročil sinu. Posestvo se je že v zemljiški knjigi prepisalo na sina. Vprašate, ali bi hčerka sedaj lahko prišla sina, odnosno brata, da ji izroči njivo, ki jo je bil oče obljubil njej? — Po našem mnenju hčerka s kakšno tožbo napram bratu ne bo uspela, ker je ta že vknjižen kot lastnik dotične njive. Postava namreč pravi, da tedaj, ako lastnik prepusti isto nepremičnino dvema raznima osebam, pripade tisti osebi, ki je prej prosila za vknjižbo. Če bi oče še kaj imel, bi ga mogla hčerka tožiti zaradi izpolnitve obljube dote.